

Брати-місяці

Михайло Коцюбинський

Казка

Сердиться Березень, вітром бурхає,
Аж голі дерева стогнуть та гнуться.
Землю замерзлу вдень дощиком мочить,
А на ніч морозом дужим стискає.
Хмари збирає з усіх закутків неба,
Що нікуди сонцю й глянуть на землю...
Ринуть веснянії води рікою,
Дороги та греблі всюди руйнують,
Мокра ж хуртеча на полі і в лісі
Билину зелену снігом вкриває...

Сердиться Березень: серце віщує,
Що скоро вже, скоро йому доведеться
Квітню квітчастому, меншому брату,
Своє королівство — землю віддати,
І він замишляє ось що зробити:
Квітня квітчастого, меншого брата,
Ніби покличуть до себе у гості...
От зараз хмари роздмухав по небі,
А сам поклонився сонцю ясному:
Просить він в сонечка помочі з неба
(Буйнесенькі стануть теж у пригоді):
Землю сушити, травицею вкрити,
Первоцвітом, рястом гай уквітчати.
Тільки що глянуло сонечко з неба —
Вже й стежка біленька в'ється болотом,
Пташка щебече в повітрі прозорім,
Травиця зелена з снігу вилазить.
Бачить, що сонечко щиро працює,-
Пташок посилає Березень хитрий,
Тих, що то з вирію просто летіли,-
В гостину до себе брата прохати.
Квітень, почувши запросини тії:
— Поїду,— зрадівши, каже,— до брата!-
Й очі веселі від щастя засяли.

Зараз почав він ладнатись в дорогу:
Лаштує чумацького воза; на пашу
Рясту, фіалок готує для коней,
А сам надягає шати зелені.
— Гов! А куди це ти, братику, їдеш?—
Хтось крикнув йому голосочком дитячим.
Квітень оглянувся та, скинувши оком,
Молодшого брата — Травня побачив.
Травень був хлопчик на диво вродливий:
Як небо, очиці сині-блакитні,
Шати на ньому із квітів веселих,
Аж пахощі гарні віють від нього;
В пишній короні росинки перлисті
Так грають на сонці, немов самоцвіти.
Скаже він слово, то так і здається,
Що то соловейко в лузі співає.
Квітень вітається з Травнем та й каже:
— До Березня в гості, братику, їду!—
Травень відразу чогось засмутився.
— Знаєш що,— каже,— друже мій милий?
Скажу тобі нишком дивнії речі:
Матінка наша, Весна запашная,
Бувало, малого мене пригортає
Та часом зітхне і промовить тихенько:
"Трьох вас, синів, я у світоньку маю,-
Березень, старший,-дитина лукава..."
Як візьмеш на воза ще човен та сани,
Тоді рушай сміло до Березня в гості! —
Слухає Квітень розумної ради
Й на воза складає човен та сани...

От обнялися брати на прощання,
Рушили коні — і Квітень поїхав.
Хутко біжать коненята ситенькі.
Дорога суха, аж курява в'ється,
Збоку зелені лани простяглися,
Немов оксамит той, сяють на сонці,
Небо безхмарне високо синіє,
А долі первоцвіт лісом послався.
Пташка щебече в повітрі веснянім.
Радісно в Квітня тріпоче серденько,

З грудей його пісня сама так і летіє,
Поле лунає, лісами, лугами,
До неба злітають звуки чудові...
Довго вже їде так місяць щасливий.
Як от хтозна-звідки хмари взялися,
Небо вдягнули у чорні шати,
На землю спустились дощиком, снігом,
Холод повіяв, вітри забурхали.
Пристали в болоті коні ступати.
Що це? Шумить щось в долині так грізно...
Ось ближче... ще ближче... клекіт вже чути...
Видно, як котяться хвилі шалені,-
То річка у повідь враз розлилася.
Бачить сполоханий Квітень, що лихо,-
Спускає він хутко човен на воду,
Сани на човна бере й коненята,-
В руках його дужих вгинаються весла.
Хвилями річка на човен аж скаче —
Відскакують з плюскотом хвилі од човна
Криги здорові пливуть звідусюди,
А вітер із снігом в очі шмагає...
Бореться Квітень веслом з бистриною,
Сили останні свої добуває —
Й з розгону наскочив човном на берег.
Гляне — аж степ весь снігом біліє!
Вдарився Квітень руками об поли,
Та нічого діять — гірш вже не буде,-
Коні впрягає у сани і їде.
В глибоких заметах брѳохають коні,
Хуга снігами вкриває дорогу.
Глянеш навколо — світа не видно!
На ніч мороз як потисне страшенний —
Понівечив, лютий, ряст та фіалки
Ті, що то Квітень взяв коням на пашу,
Й самого крізь шати Квітня доймає.
Змерз подорожній, аж труситься, бідний..
На ранок немов потеплішало трохи,
Минається сніг вже, всюди болото.
От як зайнявся край неба на сході
Й червоними стали хмари скраєчку,
Березень встав і пішов оглядати

Своє королівство — землю побиту.
Став край дороги, на палицю сперся,
Сердиті у простір втупивши очі,
Сам весь червоний од вітру та злості.
Гляне й аж крикнув:
— Он Квітень вже їде! —
Вітер бурхливий раптом ущухнув,
Хмари одразу розбіглися з неба,
І сонце братів двох зустріч осяло.
Слухає Березень Квітня пригоди,
Як Травень порадив їхать в гостину,
Слухає пильно, а далі як скрикне:
— Я ж тобі, братику Травню, віддячу!
Скрикнув так грізно і, парою знявшись,
Полинув в оселю чорної хмари,
Квітню квітчастому, меншому брату,
Своє королівство — землю залишив...

Й досі ще Березень гнівний на брата.
Залізе уранці нишком в садочок,
Квіти та зілля морозом потопче,
Аж довго Травень плаче росю...